

Katarzyna Nagel

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

DOSTOSOWANIA W POLITYCE RYNKU PRACY W OKRESIE KRYZYSU NA PRZYKŁADZIE WYBRANYCH KRAJÓW EUROPEJSKICH

Wprowadzenie

Kryzys finansowy, który rozpoczął się w 2007 roku w USA, szybko nabrał charakteru globalnego oddziałując negatywnie na gospodarkę zarówno europejską, jak i pozostałe regiony świata. W Europie jego skutki można zauważyć pod koniec 2008 roku, o czym świadczą pogarszające się wskaźniki makroekonomiczne. Ich zakres był zróżnicowany, w zależności od:

- wielkości szoku popytowego,
- roli sektorów wrażliwych na zmiany koniunktury,
- zakresu działań interwencyjnych,
- instytucji rynkowych (np. prawnej ochrony zatrudnienia, płacy minimalnej, aktywnej i pasywnej polityki rynku pracy)¹.

Współczesne doświadczenia wskazują, iż w obliczu tak głębokiego kryzysu interwencja państwa jest niezbędna, gdyż mechanizmy samoregulacyjne charakteryzują się zawodnością, a ich działanie jest zbyt wolne. Stwierdzenie, iż „[...] polityka makroekonomiczna poradziła sobie z problemem cyklu koniunkturalnego, a w zasadzie sprowadziła ten problem do rangi pobocznej niedogodności”², straciło na aktualności. Współcześni ekonomiści i politycy widzą jak groźne skutki może pociągać za sobą załamanie gospodarcze, co motywuje ich do podjęcia niezbędnych działań o charakterze korekcyjnym. Wyzwaniem dla polityki gospodarczej jest, aby dostosowania na rynku pracy były efektywne zarówno z punktu widzenia pracowników, jak i pracodawców.

¹ *Polska wobec kryzysu gospodarczego*. Narodowy Bank Polski, Warszawa 2009, s. 7-10.

² P. Krugman: *Powrót recesji. Kryzys roku 2008*. Oficyna Wydawnicza Wolters Kluwer, Warszawa 2012, s. 5.

Celem opracowania będzie omówienie dostosowań z zakresu pasywnej polityki rynku pracy w warunkach gwałtownego wzrostu bezrobocia. W kontekście tych rozważań można postawić pytanie, w jakim stopniu pasywna polityka rynku pracy pełni funkcje automatycznego stabilizatora koniunktury gospodarczej oraz czy kryzys wpłynął na zmianę instrumentów w ramach tej polityki. Analiza obejmować będzie 15 krajów członkowskich UE, które zostaną pogrupowane w zależności od specyfiki realizowanej polityki rynku pracy³. Model nordycki (skandynawski) reprezentują: Dania, Finlandia i Szwecja, jak również Holandia, kontynentalny: Niemcy, Belgia, Francja, Austria i Luksemburg, anglosaski (liberalny): Wielka Brytania i Irlandia oraz śródziemnomorski: Hiszpania, Portugalia, Włochy i Grecja⁴. Szczegółowa analiza obejmie dostosowania w ramach dwóch ostatnich modeli, które w największym stopniu doświadczyły recesji na rynku pracy oraz wykorzystają nieco odmienne działania korygujące.

1. Zasiłki dla bezrobotnych jako automatyczne stabilizatory koniunktury

Oslabienie koniunktury gospodarczej wpłynęło na trwały wzrost bezrobocia w większości krajów UE. Stopa bezrobocia UE-15 wzrosła z 6,34% (2007) do ponad 9% w 2010 roku. Jedynie w krajach należących do modelu kontynentalnego oraz nordyckiego szybko zahamowana została ta negatywna tendencja. Sytuacja jednakże nie powróciła do stanu sprzed kryzysu, a wskaźnik bezrobocia jest wyższy (w wielu krajach nadal tendencja rosnąca).

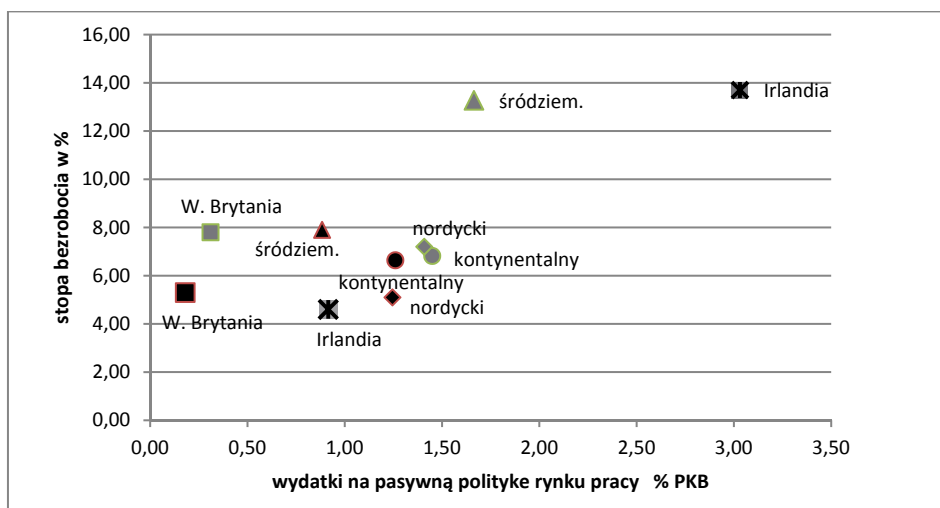
W odpowiedzi na wysoki poziom bezrobocia, wzrosły wydatki na politykę rynku pracy, w szczególności na programy pasywne, których zadaniem jest materialne wsparcie osób bezrobotnych w okresie poszukiwania pracy. Wydatki na ten cel dla 15 krajów UE wzrosły z 1,06% PKB w 2007 roku do 1,52% PKB w 2009 i 2010. Na wykresie 1 przedstawiono zależność pomiędzy stopą bezrobocia a wydatkami na pasywną politykę rynku pracy w ramach wyróżnionych modeli. Wydatki rosną w szybszym tempie niż stopa bezrobocia, co sugeruje, że większość państw dokonała liberalizacji zasad dostępu do świadczeń dla bezrobotnych, a nawet jego czasowego ich rozszerzenia. Różnorodność w tym zakresie wśród krajów członkowskich UE jest duża. Należy zauważyć, iż wzrost ten nie pociąga za sobą ograniczenia wielkości wydatków na programy aktywne, które stanowiły w 2007 roku 0,58% PKB oraz 0,68% PKB w 2009.

³ Poza obszarem zainteresowań pozostaje grupa krajów, która przystąpiła do UE po 2004 roku.

⁴ W. Arts, J. Gelissen: *Three Worlds of Welfare Capitalism or More? A State-of-the-art Report*. „Journal of European Social Policy” 2002, Vol. 12, No. 2, s. 137-158; K. Nagel: *Modele polityki rynku pracy w krajach europejskich*. W: *Współczesny rynek pracy. Wybrane problemy*. Red. D. Kotlorz. UE, Katowice 2011, s. 397-416.

Wykres 1

Zależności pomiędzy stopą bezrobocia a wydatkami na pasywną politykę rynku pracy

Czarny 2007 rok, szary – 2010.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Eurostatu <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>

Nie ulega wątpliwości, iż negatywne skutki recesji zostały w pewnym stopniu osłabione poprzez działanie automatycznych stabilizatorów koniunktury gospodarczej (w tym zasiłków dla bezrobotnych), jak i działania dyskrecjonalne z zakresu aktywnej polityki rynku pracy podjęte przez większość europejskich krajów.

Badania potwierdzają, że poszczególne automatyczne stabilizatory działają z odmienną siłą. Wśród wydatków budżetowych pasywna polityka rynku pracy obok podatków pośrednich ma najsilniejszy, korygujący wpływ na wahania PKB⁵. Zaletą tych instrumentów jest samoczynny proces uruchamiania się oraz oddziaływanie na ograniczanie nierówności dochodowych, stabilizację dochodów do dyspozycji, konsumpcji prywatnej, a zarazem popytu globalnego czy ograniczenie ryzyka utraty dochodów. Odgrywają istotną rolę w przypadku, gdy spadek aktywności gospodarczej ma charakter krótkoterminowy. Ich wpływ jest tym silniejszy, im większy jest spadek poziomu konsumpcji na skutek spadku zasiłku dla bezrobotnych. Równocześnie może być wzmocniony dodatkowymi dopasowaniami, takimi jak wysokość lub długość otrzymywania wsparcia.

⁵ M. Mackiewicz, P. Krajewski: *Skala i efektywności antycyklicznej polityki fiskalnej w kontekście wstąpienia Polski do strefy euro*. Narodowy Bank Polski, Warszawa 2008, s. 50.

Należy pamiętać równocześnie o niedostatkach pasywnej polityki rynku pracy na poziomie indywidualnym, jak i w skali makro. Nie wszyscy bezrobotni spełniają warunki konieczne do uzyskania świadczeń, a zróżnicowanie systemu zasiłkowego, w zależności np. od stażu pracy/ubezpieczenia, może implikować niskie stopy zastąpienia dla niektórych grup bezrobotnych. Osoby, które pozostają na marginesie rynku pracy, np. osoby zatrudnione w niepełnym wymiarze czasu pracy, z niskimi zarobkami, z najkrótszym stażem, mają największe trudności z utrzymaniem zatrudnienia, a system ubezpieczenia od bezrobocia chroni je w najmniejszym stopniu⁶. To one zmniejszają skuteczność pasywnej polityki rynku pracy w redukcji negatywnych skutków bezrobocia. W konsekwencji, w warunkach narastającego ryzyka i niepewności w okresach osłabienia koniunktury gospodarczej, wywołują spadek łącznego popytu, pogłębiając kryzys. Dodatkowo trwałość kryzysu nieuchronnie prowadzi do wydłużania okresu bezrobocia i wygasania uprawnień do otrzymywania świadczeń. Zgodnie z modelem poszukiwań na rynku pracy w przypadku, gdy system ubezpieczenia jest hojny może osłabić bodźce do poszukiwania pracy. Skutki demotywujące dla bezrobotnych zostały potwierdzone w badaniach przeprowadzonych w Wielkiej Brytanii czy Niemczech. W ostatnich latach naukowcy podjęli badania uwzględniające sytuację gospodarczą, których wyniki sugerują, że w okresie kryzysu skutki demotywujące wydają się nie tak silne jak w okresach wysokiej koniunktury⁷.

2. Adaptacja systemów świadczeń dla bezrobotnych w modelu śródziemnomorskim i anglosaskim

Nizej przedstawiono dostosowania, które pojawiły się w reakcji na kryzys w krajach reprezentujących śródziemnomorski i anglosaski model polityki rynku pracy.

Model śródziemnomorski (Grecja, Hiszpania, Włochy i Portugalia) można określić jako pasywny, wykorzystujący w dużym stopniu społeczeństwo, rodzinę i lokalne organizacje obywatelskie w działaniach wspierających bezrobotnych. Państwo w niewielkim stopniu angażuje się w korygowanie niedoskonałości rynku pracy, przy istnieniu sztywnej ochrony prawnej zatrudnienia⁸. Osłabienie koniunktury gospodarczej w 2008 roku, a w późniejszym okresie nierównowaga w sferze finan-

⁶ T. Boeri, P. Garibaldi: *Beyond Euro Sclerosis*. „Economic Policy” 2009, Vol. 59, s. 455.

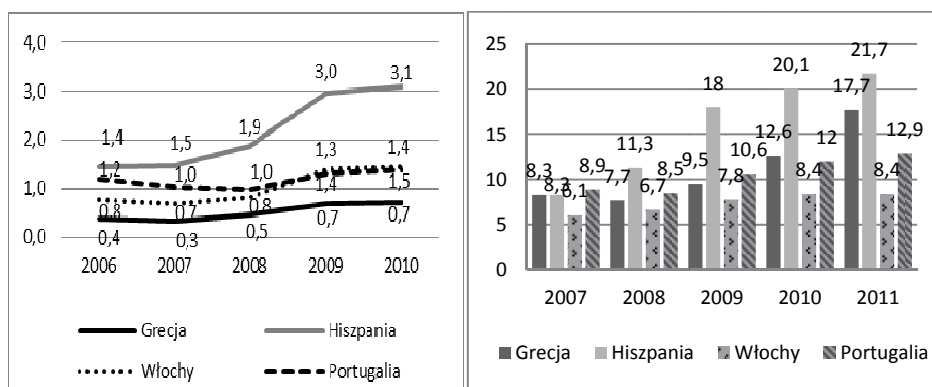
⁷ O. Bover, M. Arellano, S. Bentolila: *Unemployment Duration, Benefit Duration and the Business Cycle*. „The Economic Journal” 2002, Vol. 112, s. 223-265; A. Lauringson: *Unemployment Benefits in a Period of Crisis: The Effect on Unemployment Duration*. The University of Tartu Faculty of Economics and Business Administration, Working Paper No. 82-2011, s. 21-22.

⁸ Wskaźnik ELP (dane z 2008) Hiszpania – 3,11, Portugalia – 2,84, Włochy – 2,58, Grecja – 2,97.

sów publicznych, implikowały wiele działań dostosowawczych. Najtrudniejszą sytuacją na rynku pracy charakteryzowała się Hiszpania, gdzie stopa bezrobocia wzrosła z 8,3% (2007) do prawie 22% w 2011. Średnia stopa bezrobocia w grupie krajów reprezentujących model śródziemnomorski w latach 2007-2010 wzrosła o prawie 70% i była zdecydowanie najwyższa wśród krajów UE-15. W tym samym okresie wydatki na świadczenia dla osób bezrobotnych wzrosły o około 90% (wykres 2).

Wykres 2

Stopa bezrobocia (prawy wykres) i wydatki na pasywną politykę rynku pracy w % PKB (lewy wykres)

Źródło: Ibid.

W Hiszpanii kryzys nie zmienił struktury pasywnej polityki rynku pracy, jednakże kilka korekt o charakterze dostosowawczym zostało wprowadzonych. Pierwsze z nich były wynikiem skumulowania się kryzysu w kilku sektorach gospodarki (budownictwo czy przemysł motoryzacyjny). Reformy zostały zatwierdzone w czerwcu i wprowadzone w życie w listopadzie 2010 roku. Objęły rozszerzenie wsparcia finansowego dla osób bezrobotnych – uprawnień do zasiłków oraz dodatkowe, czasowe wsparcie po ich wygaśnięciu. Osoby prowadzące działalność gospodarczą na własny rachunek uzyskały prawo do zasiłku dla bezrobotnych pod warunkiem definitywnego zakończenia działalności oraz opłacania przez ostatnie 12 miesięcy składek na ubezpieczenie społeczne. Potencjalny okres zasiłkowy to 2-6 miesięcy, z możliwością jego wydłużenia dla osób w wieku 60-64 lata⁹. Ponadto, w 2010 roku wprowadzono system dodatkowych dotacji przez okres 6 miesięcy, po wygaśnięciu uprawnień do zasiłku dla bezrobotnych. Program ten nie został utrzymany w 2011 roku.

⁹ M.A. Malo: *Labour Market Policies in Spain under the Current Recession*. International Labour Organization, Geneva 2011, s. 33.

Przedsiębiorcy zatrudniający osoby pomiędzy 16 a 31 rokiem życia, bezrobotnych z ponad 45-letnim stażem pracy, na czas nieokreślony czy kierujący pracownikami na szkolenia uzyskali zniżki w obowiązkowych świadczeniach odprowadzanych w ramach ubezpieczenia społecznego (Social Security). Pośrednia forma wsparcia przedsiębiorców objęła okres trzech lat (ulgi firmy mogą wykorzystać do końca 2014)¹⁰.

We Włoszech istnieją najbardziej zróżnicowane zasady przyznawania zasiłków dla bezrobotnych, regulowane zarówno przez ogólne przepisy prawa pracy, jak i podpisane ze związkami zawodowymi układy zbiorowe. Kryzys zainicjował dostosowania (wprowadzone w 2009 roku), których głównym celem było ujednoczenie i złagodzenie zasad dostępności, m.in.:

- rozszerzenie uprawnień do zasiłku podstawowego na uczniów, pracowników tymczasowo zwolnionych lub zwolnionych z co najmniej trzymiesięcznym stażem pracy, tymczasowo zawieszonych pracowników,
- wprowadzenie zasiłku dla osób aktywnie poszukujących pracy, długotrwałego zasiłku dla pracowników zwalnianych z sektorów objętych programem odpraw dla firm znajdujących się w głębokim kryzysie,
- wprowadzenie nadzwyczajnych zasiłków dla pracowników firm, których działalność uległa zawieszeniu z powodu reorganizacji lub zmiany profilu, restrukturyzacji, sytuacji kryzysowej, upadłości czy postępowania układowego¹¹.

Wprowadzone zmiany należy ocenić pozytywnie, ponieważ system wsparcia dochodów bezrobotnych był hojny jedynie w stosunku do pracowników zwalnianych z dużych firm, które stanowiły niewielką część istniejących przedsiębiorstw. Wprowadzenie dodatkowych zasiłków szczególnie dla osób zatrudnionych poza sektorem przemysłowym i w małych i średnich przedsiębiorstwach stworzyło nowe formuły wsparcia finansowego. Dostosowania miały jednakże charakter czasowy, a nie kompleksowy. Nowe regulacje w tym zakresie przygotowane w bieżącym roku i wprowadzane stopniowo od 2013 roku mają za zadanie ujednoczyć zasady przyznawania świadczeń jednak opierając się na bardziej restrykcyjnych zasadach.

Charakteryzując reformy systemu ubezpieczenia na wypadek bezrobocia w Portugalii należy uwzględnić dwa okresy. Pierwszy, obejmujący 2009 rok i na początek 2010, charakteryzował się zwiększeniem długości i wysokości niektórych świadczeń oraz zapewnieniem świadczeń grupom wcześniej nieobjętym

¹⁰ A. Wolf, J.S. Mora-Sanguinetti: *Reforming the Labour Market in Spain*. Economic Department Working Paper No. 845, ECO/WKP (2011)14, s. 10.

¹¹ *Twoje uprawnienia do ubezpieczenia społecznego we Włoszech*. Komisja Europejska, Bruksela 2011, s. 31-33.

systemem wsparcia. Wydłużono z 6 do 18 miesięcy okres pobierania zasiłku socjalnego, o który mogli ubiegać się bezrobotni po wygaśnięciu uprawnień do zasiłku podstawowego. Wprowadzono możliwość łączenia zasiłku z zatrudnieniem w niepełnym wymiarze czasu, pracą niezależną oraz praktyką zawodową. Osoba bezrobotna, decydując się na podjęcie działalności na własny rachunek, mogła uzyskać jednorazową dotację. Skrócony został minimalny okres pracy uprawniający do uzyskania zasiłku z 450 do 360 dni. Zmiany te określono jako nadzwyczajne środki o charakterze tymczasowym¹².

Drugi okres rozpoczął się w połowie 2010 roku i wynikał z przyjętego w związku koniecznością poprawy stanu finansów publicznych Planu Stabilności Wzrostu na lata 2010-2013. Rząd wycofał instrumenty wprowadzone na początku kryzysu oraz podjął wiele działań ograniczających dotychczas obowiązujące zasady w systemie zasiłkowym. Nie było to skutkiem poprawy sytuacji gospodarczej i/lub większej ilości dostępnych ofert, ale implikacją przyjętego programu oszczędnościowego. Wycofane zostały prawie wszystkie instrumenty wprowadzone na początku kryzysu¹³ oraz wprowadzono dodatkowe ograniczenia. Najważniejsze z nich to zmniejszenie wysokości zasiłku, w związku ze zmianą zasad jego naliczania, oraz wysokości wynagrodzenia, które musi zaakceptować osoba bezrobotna, jeżeli zostanie jej przedstawiona oferta pracy. W maju 2011 roku Portugalia podpisała Memorandum z Komisją Europejską, EBC i MFW, którego skutkiem będą dalsze restrykcje w systemie wsparcia osób bezrobotnych¹⁴. Poszukując pozytywnych aspektów wprowadzanych reform należy zauważyć, iż prowadzą do zmniejszenia ryzyka pułapki świadczeń oraz generują bardziej aktywną postawę osób poszukujących pracy.

Irlandię i Wielką Brytanię, reprezentujące anglosaski model polityki rynku pracy, wyróżnia wysoka elastyczność rynku pracy, większy poziom dysproporcji w zakresie podziału dochodów i mniejsze wydatki na realizację zarówno aktywnej, jak i pasywnej polityki rynku pracy. Wysoka elastyczność (wskaźnik regulacji rynku pracy EPL – Employment Protection Level kształtował się w 2008 roku na poziomie UK-1,09, IE-1,39) rynku pracy prowadziła do szybkiego wzrostu liczby i stopy bezrobocia. Umożliwiało to pracodawcom stosunkowo szybkie dostosowania, polegające na redukcji zatrudnienia lub czasu pracy. Siła

¹² N. Simões na podstawie informacji zawartych w *Adapting Unemployment Benefit Systems to the Economic Cycle – Portugal*. „European Employment Observatory Review” 2011, s. 4-7.

¹³ Nadal obowiązuje skrócony minimalny okres zatrudnienia, uprawniający do zasiłku, oraz nie zostały pozbawione tego prawa dodatkowe grupy, np. zatrudnieni w niepełnym wymiarze czasu czy osoby młode.

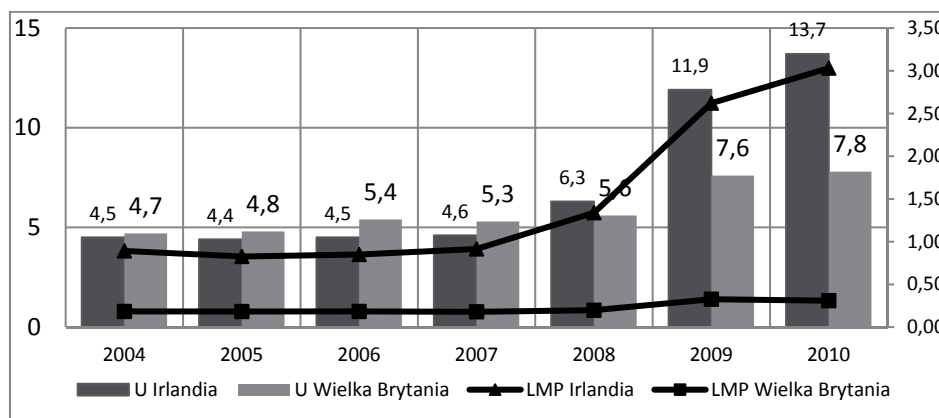
¹⁴ M. Barton, C. Duchemin, L. Finlay, A. Manoudi, D. Scott: *Long-term Unemployment 2012*. Luxembourg 2012, s. 26-27.

działania podatków i zasiłków dla bezrobotnych jako automatycznych stabilizatorów jest mniejsza w porównaniu do krajów objętych modelem nordyckim, kontynentalnym czy śródziemnomorskim.

Stopa bezrobocia wzrosła w Irlandii z 4,6% w 2007 roku do 11,9% w 2009 oraz 14,4% w 2011 (3-krotny wzrost) wywołując 3,5-krotny wzrost wydatków na zasiłki dla osób poszukujących pracy.

Wykres 3

Stopa bezrobocia (U) – lewa skala i wydatki na politykę rynku pracy (w % PKB) – prawa skala w Wielkiej Brytanii i Irlandii w latach 2004-2010

Źródło: Na podstawie danych Eurostatu.

Pogorszenie sytuacji na rynku pracy w warunkach narastającej nierównowagi w systemie finansów publicznych latach 2008-2010 implikowało działania mające na celu redukcję istniejących przywilejów osób bezrobotnych. W październiku 2008 roku okres wypłaty zasiłków został skrócony z 15 (12) miesięcy do 12 (9) miesięcy w zależności od okresu ubezpieczenia (dla osób poniżej 18 roku życia do 6 miesięcy)¹⁵. Zmiany te były częścią wdrażanego programu konsolidacji finansów publicznych w okresie kryzysu. W 2009 roku wprowadzono obniżone stawki zasiłku dla 18 i 19-latków poszukujących pracy, a w 2010 roku rozbudowano ich zakres w stosunku do osób w wieku 20-24 lat. Zgodnie z zapisami w ustawach budżetowych na 2010 i 2011 rok, zmniejszono maksymalną stawkę zasiłku z 204,3 euro w 2009 roku do 188,0 euro w 2011¹⁶. W ramach programu „Pathways to Work” nałożono na osoby długotrwale bezrobotne obo-

¹⁵ *Adapting unemployment...*, op. cit., s. 19.

¹⁶ P. Redmond: *A Survey of the Benefit System in Ireland*, s. 6-12. <http://www.publicpolicy.ie/wp-content/uploads/Survey-of-Irish-Benefit-System-2012.pdf>

wiązek poszukiwania pracy lub udziału w szkoleniach, łącząc w ten sposób świadczenia z obowiązkiem aktywizacji zawodowej. Zmienione zostały na niekorzyść warunki uzyskania zasiłku częściowego, który obecnie można otrzymać przy zatrudnieniu przez co najwyżej 3 dni w ciągu 5 kolejnych dni tygodnia (wcześniej 6 kolejnych dni)¹⁷. Wprowadzone zmiany ograniczające hojność świadczeń mają zachęcić do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy¹⁸.

Należy stwierdzić, że dość rozbudowany w Irlandii jak na warunki modelu liberalnego i korzystny system zabezpieczenia społecznego bezrobotnych (stopa zastąpienia dochodów po 5 latach, kształtuje się na porównywalnym poziomie jak w okresie początkowym¹⁹) w okresie kryzysu został zaostrzony. Nie pozwoliło to jednakże ograniczyć wydatków na pasywną politykę rynku pracy. Można przypuszczać, iż jedną z przyczyn jest istniejący system wsparcia osób zatrudnionych w niepełnym wymiarze czasu pracy lub podejmujących zatrudnienie doraźne. W okresie kryzysu, w warunkach elastycznego rynku pracy taka forma zatrudnienia ulega rozszerzeniu, tym samym powodując wzrost świadczeń z tego tytułu.

Stopa bezrobocia w Wielkiej Brytanii wzrosła z 5,7% w 2007 roku do 7,8% w 2010, co oznacza niewielki przyrost w porównaniu z innymi krajami europejskimi. Wydatki na pasywną politykę rynku pracy zwiększyły się o ponad 70% w stosunku do 2007 roku. Wielka Brytania wdrożyła najbardziej kompleksowy program reform łączący system wsparcia bezrobotnych z ich aktywizacją na rynku pracy. Zmiany w systemie zasiłkowym objęły usunięcie okresu oczekiwania na uzyskanie świadczeń oraz czasowo podwojenie okresu składkowego w ubezpieczeniu na wypadek bezrobocia. System zasiłków został w sposób systemowy powiązany z aktywnymi instrumentami rynku pracy, których to głównie dotyczą reformy. Warunkiem utrzymania zasiłku dla bezrobotnych stało się podjęcie obowiązkowej 4-tygodniowej praktyki zawodowej „Mandatory Work Activity” czy potwierdzanie swojej gotowości do pracy co 2 tygodnie. Zaostrzeniu uległy zatem warunki utrzymania świadczenia, które zobowiązują bezrobotnych do bardziej aktywnej postawy na rynku pracy.

Podsumowanie

Kraje, które charakteryzuje bardziej liberalny system gospodarczy – Irlandia i Wielka Brytania oraz kraje śródziemnomorskie, które w ciągu ostatnich 15-20 lat mocno zliberalizowane rynki pracy (wskaźniki regulacji rynku pracy

¹⁷ Do tej pory osoba zatrudniona 3 dni w tygodniu za pozostałe 3 otrzymywała świadczenie dla osób poszukujących pracy, zmiana przepisów pozwoli obecnie uzyskać rekompensatę za 2 dni.

¹⁸ P. Redmond: *Op. cit.*, s. 8.

¹⁹ Ireland. OECD Economic Surveys, 2011, s. 23-25. <http://www.oecd.org/eco/48861848.pdf>

pozostają nadal wysokie), nie dokonując przy tym skutecznych reform społecznych, charakteryzuje znaczne pogorszenie sytuacji na rynku pracy. W odpowiedzi na kryzys gospodarczy w wielu krajach UE zmieniono obowiązujące zasady zabezpieczenia bezrobotnych, które zostały ściśle powiązane z realizacją programów naprawczych w zakresie finansów publicznych. We wszystkich krajach wzrost stopy bezrobocia determinował wyższe wydatki na pasywną politykę rynku pracy. Należy stwierdzić, iż rosną one znacznie szybciej niż stopa bezrobocia. Potwierdza to postawioną tezę, iż pełnią funkcję automatycznych stabilizatorów koniunktury gospodarczej, przy równoczesnym często czasowym rozszerzeniu ich poziomu i dostępności. W mniejszym stopniu dotyczyło to Wielkiej Brytanii i Irlandii, gdzie już na początku kryzysu zaostrożono zasady ich przyznawania. W krajach śródziemnomorskich narastająca nierównowaga w systemie finansów publicznych nie pozwoliła utrzymać bardziej liberalnych i hojnych systemów zasiłkowych, które po 2010 roku ulegają ograniczeniu, niejednokrotnie budząc silny sprzeciw społeczny. Uszczelnienie systemów płatności zasiłków i wprowadzenie dodatkowych warunków uzyskania lub utrzymania świadczenia oraz włączenie w szerokim zakresie działań z zakresu polityki aktywnej implikuje większą aktywność osób bezrobotnych w zakresie poszukiwania zatrudnienia.

ADAPTING LABOUR MARKET POLICY DURING CRISIS ON AN EXAMPLE OF SELECTED EUROPEAN COUNTRIES

Summary

The global financial and economic crisis which started in the autumn of 2008 had a dramatic impact across European labour markets, although in some countries the labour markets initially showed good resilience. Between 2007 and 2010, the average unemployment rate in the EU-15 rose from 6,3%, to 9%. UB systems vary considerably across Europe in terms of their structure, generosity, entitlement and eligibility criteria. Across Europe, Governments have made a range of changes to national UB systems during the crisis, including both increasing (in first period in mediterranean countries) and decreasing (anglo-Saxon countries) the generosity of the benefits, adjusting the eligibility criteria, widening access to include certain vulnerable groups, tightening the monitoring of UB claimants.